

УДК 81/246.2

Т. В. Михайленко,

кандидат педагогічних наук, викладач

(Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка)

tatami_75@mail.ru

БІЛІНГВІЗМ ЯК ЧИННИК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ІМІГРАНТІВ В КАНАДІ

Стаття присвячена проблемі білінгвізму в полікультурному суспільстві та його впливу на соціолінгвістичну адаптацію українських іммігрантів в Канаді. Дослідження висвітлює мовну та культурну асиміляцію українських іммігрантів в Канаді та співіснування англійської та української мов у діаспорних провінціях країни. Визначено, що ідея білінгвістичності кожного громадянина Канади гарантує його розвиток як висококультурної особистості.

Сучасні процеси розвитку суспільства, глобалізації, необхідність змінення та модернізації моделі суспільного життя призводять до виникнення полікультурних держав, для яких характерно те, що саме етнічне різноманіття є однією з умов їхнього процвітання. Це відбувається завдяки співіснуванню та доповненню однієї культури іншою. Міжетнічні відносини в полікультурній державі, якою є Канада, є необхідною складовою політичної, економічної та суспільної діяльності держави.

Важливу роль у мовній та соціолінгвістичній адаптації іммігрантів, в тому числі й українських, в Канаді як головного чинника інтеграції в економічне та суспільне оточення країни-реципієнта відіграє мовне самовизначення переселенців, які становляться білінгвами, що, в свою чергу, сприяє їхньому успішному пристосуванню до нових умов життя.

Про важливість проблеми білінгвізму йдеться у роботах визначних учених Б. Ажнюка, Є. Верещагіна, В. Голубничого, А. Горохович, Ю. Жлуктенка, О. Кривошеєвої, З. Кузеля, Я. Рудницького, С. Семчинського, Л. Щерби, що сприяли цілісному осмисленню цієї проблеми, з'ясуванню лінгвістичного та соціолінгвістичного аспектів її вивчення.

Вагомий внесок у розробку білінгвології зробили зарубіжні дослідники О. Воловина, Р. Інглехарт, А. Диеболд, У. Ламберт, Дж. Фішман та ін. Ці вчені в своїх роботах визначили проблему двомовності, вплив білінгвізму на інтелектуальний розвиток людини, мовну поведінку білінгвів та їхню соціолінгвістичну адаптацію до умов перебування в іншомовному середовищі.

Метою дослідження є вивчення проблеми білінгвізму в полікультурному суспільстві та його впливу на соціолінгвістичну адаптацію українських іммігрантів в Канаді, а також дослідження мовної та культурної асиміляції українських іммігрантів протягом чотирьох імміграційних хвиль до Канади та співіснування англійської й української мов в діаспорних провінціях країни.

Завдання дослідження: визначення умов, що сприяють повній або частковій асиміляції українських іммігрантів діаспори в Канаді; вивчення мовної ситуації, що склалася в діаспорних провінціях Канади; дослідження впливу англійської та української мов на соціолінгвістичну адаптацію українців на канадській землі.

Необхідно враховувати той факт, що існує певний зв'язок між національною мовою і самоідентифікацією людини, і будь-які зміни в національному самоусвідомленні та самовизначенні, що відбуваються у разі комунікації іншою, нерідною мовою, спричиняють, передусім, асиміляцію, без якої неможлива адаптація новоприбулих людей у новому для них суспільстві. У перекладі з латини асиміляція означає "уподібнення". Під час імміграції до нової країни може відбутися як часткова асиміляція – це варіант, коли іммігранти жертвують своєю мовою та звичною для них культурою спілкування в якійсь обмеженій сфері – роботі або навчанні, але зберігають власні традиції і культуру в родинних зв'язках, віросповіданні, так і повна асиміляція, коли іммігранти цілком відмовляються від своєї мови, культурних традицій, норм та звичаїв і намагаються повною мірою засвоїти іншу культуру та іншу мову.

Тож, асимілювати народ – це створити ситуацію або умови, які сприятимуть повній відмові від звичаїв та традицій рідного народу, корінної культури, рідної мови. Загальновідомо, коли забувається материнська мова, яку засвоює дитина в родинному спілкуванні, відбувається повна культурна та мовна асиміляція і, як наслідок, людина вже не ототожнює себе з рідним народом. Бо саме за висловом дослідниці А. Горохович, "мова – це справа національного престижу... Чим мова народу популярніша в світі, тим значення того народу більше серед народів світу" [1: 152]. Але повна асиміляція свідчить про те, що відбулася повна соціолінгвістична адаптація особистості до умов нового суспільства.

Наведене вище свідчить про те, що мова є основою національної гідності і виявом національної свідомості. Національна мова зберігає етнос в умовах постійного життя в чужому національному оточенні, в умовах імміграції. "Без поваги, без любові до рідного слова не може бути ні всебічної людської вихованості, ні духовної культури. Мовна культура – це живодайний корінь культури розумової, всього розумового виховання високої, справжньої інтелектуальності" [2: 415]. Тому можна стверджувати, що

відмова від рідної мови позбавляє могутнього впливу на підростаюче покоління, сприяє занепаду традиційної наступності поколінь у збереженні національного характеру нації.

Але, говорячи про українських іммігрантів в новій малознайомій країні, ми маємо враховувати той факт, що для них є дуже важливим не тільки зберегти свою національну ідентифікацію, а й адаптуватися до перебування в новій країні, пристосуватися до нового укладу, нових законів і норм життя, вивчити нову культуру та місцеві традиції і стати повноцінними членами суспільства, в якому вони опинилися.

"Мова – це не лише дана система засобів пізнання... це рівночасно шлях вітворення естетичних і моральних ідеалів" [3: 100]. Англійська мова для українців в Канаді є не тільки знаряддям адаптації до нового політичного, соціального та економічного устрою життя, але й для вивчення історії, культури і традиції країни-реципієнта.

За визначенням В. Кафарського, Б. Савчука, кожна мова має етносоціальні функції, такі як: *комунікативна, номінативна, культуротворча, етнозберігаюча, ідентифікуюча, інтегративна та дезінтегративна* [4: 333-336].

Для кожної з чотирьох хвиль імміграції українців до Канади українська мова, як рідна, і англійська мова, як мова спілкування та засіб адаптації у новому середовищі, виконували переважно різні функції для українських переселенців. Українська мова, як матерня, для більшості іммігрантів з України виконує комунікативну, етнозберігаючу, ідентифікуючу функції. Англійська мова, яка необхідна для повноцінного існування українських іммігрантів в Канаді, сприяє їхньому найскорішому пристосуванню до нових умов життя та виконує комунікативну, інтегративну та культуротворчу функції. Саме це розподілення функцій між двома мовами, якими спілкувалися українці протягом всього часу перебування в Канаді, сприяло не повній асиміляції, в тому числі й мовній, українських іммігрантів, а більше культурному обміну, що є найкращою формою міжкультурного співіснування. У цьому випадку дві культури, українська і канадська, майже разом співіснують і взаємно збагачуються одна від іншої.

Культурний обмін навіть може відбуватися між двома мовами. Наприклад, в перші роки перебування українських поселенців на канадській землі ситуації для повноцінного та адекватного спілкування англійською мовою були обмежені. Українські переселенці, що переважно були малоосвічені, створювали ізольовані поселення, де зберігався традиційний культурний устрій життя українського селянина, мовою спілкування була українська та її було достатньо для вирішення всіх проблем поселення. Але згодом з поширенням торговельних та суспільних зв'язків з англомовними сусідами виникла нова особлива форма української мови "геф на пів", якою з часом продовжили користуватися в українських поселеннях. Спілкуючись зі своїми англомовними сусідами, українці "українізували" англійські слова. Наприклад, англійське слово "пейнт", що перекладається – "фарбувати", вони промовляли як "пейнтувати", англійське "шат" ("зачиняти") українці використовували як "зашатнути", англійське слово "колд" ("холодний", "замірати") промовляли як "проколднути" і таке інше [5]. І хоча ці слова змінили українську мову, якою спілкувалися українські іммігранти та їх нащадки в Канаді, але збереження семантики цих слів дало змогу українцям завжди пам'ятати особливості своєї рідної мови і згодом знову повернутися до більш літературного її варіанту. У той час українцям було важливо якнайшвидше опанувати англійську мову, що дало б їм змогу успішно адаптуватися до життя в англомовному середовищі.

Друга хвиля української еміграції в міжвоєнний період мала можливість приєднуватися до уже існуючих емігрантських організацій, а саме до Гуртка Плекання Української Мови (ГПУМ), Спілки Української Молоді (СУМ), Союзу Українок Канади (СУК), які були орієнтовані на збереження ідей українства і адаптації до умов життя української спільноти в Канаді. Проте діаспорні громадські структури могли лише частково посприяти розв'язанню низки складних проблем, з якими відразу ж зіштовхувалися новоприбулі. Уряд Канади вживав низку заходів із мовної та професійної інтеграції для осіб, що прибували з України, та створював усі умови в суспільстві для того, щоб українські іммігранти ставали білінгвістичними та полікультурними якомога швидше. Період з 1920 – 1939 рр. позначається подальшим розвитком системи україномовних шкіл, які виникли ще в роки першої хвилі української імміграції, одним із головних завдань яких було збереження української мови, й було впроваджено систему публічних шкіл, де протягом навчального дня учні двомовних українсько-англійських класів користувалися нагодою вивчати англійську та українську мови й культури обох етносів. Ці навчальні заклади допомагали українцям не тільки зберегти свою національну визначеність, але й адаптуватися до умов життя у новій країні, виборюючи гідне місце в політичній та соціальній сферах для себе і для наступних поколінь.

Двомовні українсько-англійські програми навчання дітей та молоді сприяли впровадженню в життя положень концепції багатокультурності Канади, яка згодом отримала назву концепції канадського мультикультуралізму.

Згодом буде створено культурно-освітні та наукові установи, а саме, Українська Вільна Академія Наук (УВАН), Наукове Товариство ім. Шевченка (НТШ), Інститут Дослідів Волині (ІДВ) та інші, які будуть сприяти дослідницькій і видавничій роботі двома мовами – англійській та українській.

Третя хвиля еміграції, що прибула невдовзі після Другої світової війни, суттєво відрізнялася від двох попередніх – переселенці відзначалися високим рівнем національної свідомості і громадсько-політичної організованості. Новоприбулі емігранти не тільки заснували низку власних організацій та парафій, а й зайняли провідні становища в багатьох існуючих раніше. Конгрес Українців Канади, Українське

Католицьке Братерство Канади, Союз Українців Самостійників Канади, Українське Національне Об'єднання, Ліга Українських Канадців, Рада Українських Кредитних Спілок Канади, Українських Організацій Патріархату Українських Католицьких Церков, Українська Молодіжна Асоціація Канади "Пласт" та інші – громадські організації своєю діяльністю характеризували активність канадських українців в житті Канади. Вони надавали великого значення національному вихованню українських дітей та молоді, збереженню їхнього національного самовизначення та володіння українською мовою [6: 103].

Незважаючи на той факт, що українська громада доклала чимало зусиль щодо збереження української мови серед своїх представників, були непоодинокі випадки, коли українська мова не була пріоритетом у вихованні в деяких українських родинах, тому діти в цих родинах не дуже добре розуміли її і не завжди мали гарну нагоду вивчити рідну мову навіть в українських школах через мовний бар'єр між дітьми, що народилися в Канаді, і вчителями, які приїздили до Канади під час другої і третьої хвилі еміграції.

У спогадах відомої канадської письменниці українського походження Дженіс Кулик Кіфер читаємо: "мої вчителі в українській школі – переміщені особи, які володіли хіба основами англійської, – не навчали нас ні граматики, ні лексики (української мови), дотримуючись того погляду, що їхнім завданням є відточити вміння формулювати думки чи підправити правильність нашої вимови. Вони відмовлялися повірити, що я не розмовляю українською..." [7: 59].

Усе вищезгадане доводить той факт, що українці в Канаді були вже повністю білінгвістичними, і навіть знання англійської мови та її комунікативна функція мали переважне значення для них порівняно з необхідністю знання і використання української у більшості життєвих ситуацій.

Активісти четвертої хвилі стимулюють залучення новоприбулих емігрантів до громадського життя українців в Канаді, сприяють їхній діяльності в будь-яких організаціях та осередках української спільноти, аби запобігти швидкій асиміляції та зберегти їх національну ідентичність, а саме використання рідної мови в житті діаспори. Спостерігаючи соціально-культурні процеси в сучасній українській діаспорі, ми вважаємо, що українська мова не позбавляється своїх головних функцій та характеристик, але кількість людей, що розмовляють нею більшість свого часу, зменшується.

За даними статистичного дослідження, проведеного В. Голубничим, кожного року приблизно 1,2% українців перестає вважати українську мову своєю рідною [8: 28]. Головним засобом спілкування в різних внутрішньоетнічних та зовнішньоетнічних комунікативних ситуаціях стає англійська мова. У сім'ях українських іммігрантів спостерігається ослаблення національно-мовного виховання і занепад мовних навичок. До цього призводять, насамперед, демографічні фактори, а саме змішані шлюби, зростання географічної мобільності українських поселенців у пошуках праці і пов'язане з цим розсіяння родинно та етнічно споріднених людей [5: 47]. Дослідниця А. Горохович зазначила з цього приводу, що "багато батьків занебнують українську мову як розговорну мову в сім'ї... Багато дітей з таких домівок, хоч і признаються до свого українського походження, хоч співають пісні, пишуть писанки, одягаються в народні одяги і танцюють завзято українські танки..., проте бракує їм найсуттєвішого – знання мови, цієї першої ознаки національної приналежності" [9: 65].

Цілком очевидно, що на мовну ситуацію української діаспори значно впливають іммігранти четвертої хвилі, які є або майже повністю русифіковані, або розмовляють російсько-українським "суржиком". Канадські українці не сприймають, а іноді і глузують з такої мови, але "суржик" продовжує залишатися широко вживаним і він впливає на чистоту більш літературного варіанту української мови, що використовувався протягом перебування українців в Канаді [3].

Дослідник В. Голубничий вважає, що у 2030, якщо не відбудеться суттєвих змін щодо ставлення до української мови та її чистоти серед представників української спільноти, вона може зникнути в Канаді зовсім, поступившись місцем англійській мові, яка стане єдиною мовою необхідною для спілкування в будь-яких комунікативних ситуаціях.

У ході опитування, проведеного Б. Ажнюком, переважна більшість діаспоритів, народжених в Україні (95%), без особливих вагань назвали своєю рідною мовою українську, дві мови – українську й англійську одночасно – 5%, англійську мову не назвав жодний з опитуваних. Водночас, майже половина представників цієї групи (45%) вважають, що людина може мати дві рідні мови, решта (55%) переконані, що варто вибрати щось одне – рідною може бути тільки одна мова. Цікаво, що серед тих, хто не визнає двох рідних мов, 27% становлять люди, в яких родинне життя не є монолітним в етномовному вимірі. Серед них є ті, в кого один з батьків є не українцем, ті, в кого неукраїнського походження чоловік або жінка, ті, чії діти зовсім не знають української мови тощо [3: 339].

Інакший розподіл лояльностей у представників українства, народжених поза Україною. Українську мову за рідну визнає лише половина опитаних – 51%, вважає рідними обидві мови – 36%; ті, хто ідентифікує себе, насамперед, з англійською мовою, становлять 13%. Ще ліберальнішими є погляди щодо можливості співіснування двох рідних мов. Позитивну відповідь дали 90% опитаних, негативну – тільки 10%. Із цих останніх 25% походять з етнічно неоднорідних сімей [3: 43].

Як бачимо, за результатами проведеного дослідження, мови, з якими відчувають емоційну спорідненість представники діаспори, можуть не завжди збігатися з тими етнопонаціональними спільнотами, з якими вони себе ідентифікують. Особливе значення для мовного самовизначення має ступінь володіння тією чи іншою мовою. Від мовної компетенції залежить, наскільки вільно й органічно почуває себе особа у

тій чи іншій мовній стихії. Рівень мовної компетенції в кожній з мов протягом життя конкретного індивіда зазнає змін. Мова дитинства у зрілому віці нерідко занепадає. Іноді, навпаки, завдяки відвідинам історичної батьківщини або через якісь інші обставини (одруження) володіння мовою відновлюється.

Як ми вбачаємо, в умовах діаспори при впливових процесах мовної та культурної асиміляції, максимальної інтеграції в мовне середовище суспільства родинні традиції щодо збереження рідної мови відіграють найважливішу роль у національному самовизначенні українських дітей та молоді. У той час англійська мова необхідна для повноцінного існування людини в англійськомовному середовищі, її соціолінгвістичної адаптації до іншомовного оточення та для вирішення щоденних проблем, з яких складається її життя.

Специфіка мовного виховання і навчання дітей у діаспорі полягає в тому, що українська мова приречена бути засобом спілкування у вузькому колі генетично чи етнічно споріднених людей [10: 445]. Англійська мова виступає засобом спілкування в більшості комунікативних ситуацій, що виникають в житті сучасної людини. Як свідчать дослідники, в змішаних родинах, коли спілкуються і українці, і канадці, є необхідність для порозуміння використовувати доступну для всіх мову – англійську. Навіть у етнічно однорідних сім'ях непоодинокі випадки, коли з батьком та матір'ю дитина спілкується різними мовами.

Це може бути викликано належністю кожного з батьків до різних еміграційних поколінь. Навіть, якщо обоє батьків належать до того самого еміграційного покоління, їхній доеміграційний та поеміграційний стаж має суттєво впливати на моделі мовної поведінки. Українська мова стає все менш придатною для розмови про життя країни поселення, для обговорення соціально-політичних, інтелектуальних, професійних тем тощо. Відчувається брак термінології, ідіоматики; потужний тиск на мовців мають і граматичні моделі домінуючої мови. У мовця втрачається спонтанність, безпосередність мовлення, раціональне роздумування над кожним словом породжує страх перед мовою.

Але, не варто заперечувати той факт, що володіння двома мовами, українською та англійською, підвищує рівень освіченості дітей і молоді, що є важливим для їхнього подальшого життя. Дослідники В. Голубничий, А. Горохович, наполягають на тому, що "двомовність (білінгвістичність) повинна стати загальною" [9: 156]. Яскравим прикладом спроби збереження білінгвістичності серед українських іммігрантів є деякі твори сучасної літератури, які можна було б назвати "двомовними", тобто, автори вставляють українську мову в романи, які написані англійською.

Вивчаючи творчість такої автореси українського походження, як Дженіс Кулик Кіфер та її останні романи "Зелена бібліотека" і "Мед і попіл", ми можемо впевнено заявити, що присутність української мови в англійських текстах змушує читачів (як канадців, так і українців) переоцінити позиції етнічних меншин у канадському суспільстві, відчуті на собі ті проблеми з мовою, з якими зіткнулися перші українські емігранти, та зрозуміти важливість рідної мови для національного самоусвідомлення людини у сучасному полікультурному середовищі. А також у сучасних двомовних романах вбачається спроба визнання того, що будь-яка етнічна мова впливає на ту мову, яка є рідною для більшої кількості членів суспільства та навпаки [11].

Згідно зі спостереженням О. Кривошеєвої, "...Вплив англійської мови на українську лексику має різноманітні вияви. Один із них зводиться до надання українському слову невластивого йому значення від співзвучного англійського. Українці у США і Канаді часом не враховують те, що запозичені слова в українській мові не завжди рівнозначні з аналогічними словами англійської мови..." [12: 169].

Вчені П. Одарченко, М. Ковшун, Ю. Мовчан у своїх публікаціях звертають увагу на прикру помилку, що досить часто трапляється і в усному, і в писемному мовленні українських іммігрантів, а саме вживання жіночих прізвищ прикметникового типу у формі чоловічого роду. "Англійська мова через особливості своєї морфології не знає такого розрізнення прізвищ: і чоловічі, і жіночі прізвища мають однакове звучання. Проте під впливом англійської в українській мові, якій властиве родове протиставлення, трапляються форми типу Марія Подільський. Вживання цих форм є порушенням норм української мови і свідченням недостатньої мовної культури серед українських іммігрантів – такого висновку дійшли всі мовознавці, які висвітлювали цю тему" [12: 171].

Спостерігається також зворотній вплив української мови на англійську. "Вплив української мови на англійську позначився на рівні словотвору. При цьому слова – інтернаціоналізми вживалися із невластивими їм афіксами (біологіст, аналіст, транспортація, замість біолог, аналітик, транспорт) або в транслітерації англійських термінів при наявності українських відповідників (тейпрекордер замість магнітофон)" [12: 170].

Сенатор Павло Юзик 3 березня 1963 року у своїй доповіді "Канада – багатокультурна країна" в сенаті звернув увагу на нову концепцію розвитку державної політики Канади. Всупереч загальноприйнятій позиції канадського уряду, що канадське суспільство складається переважно з французів та британців, П. Юзик наголосив на існуванні третього етнічного елемента у складі суспільства – етнічні громади, які існували на канадських землях, що створило умови для багатокультурності Канади [13: 79-91]. Це сприяло діяльності канадських українців щодо збереження позицій української мови як мови спілкування у громаді.

Отже, підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що протягом усього терміну перебування українських іммігрантів в Канаді склалися необхідні умови для збереження українцями їхньої національної

ідентифікації завдяки використанню української мови, та адаптації до перебування в новій країні, пристосування до нових законів і норм життя завдяки вивченню англійської мови.

Мовна ситуація, що склалася в діаспорних провінціях Канади, демонструє актуальність білінгвізму в полікультурних країнах, особливо іммігрантських, що сприяє культурному обміну двох етносів і дає можливість іммігрантам, які опинилися в новому середовищі, стати повноцінними членами суспільства.

Володіння англійською та українською мовами підвищує рівень освіченості дітей, молоді і дорослих, що є важливим для їхнього подальшого життя і допомагає їм адаптуватися на канадській землі. Ідея білінгвістичності майже кожного громадянина Канади, на нашу думку, гарантує його розвиток як висококультурної особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнатиків Б. Учительська праця в доквітлі / Б. Гнатиків // Українська школа. – 1974. – Ч. 6. – С. 3–20.
2. Рудницький Я. З подорожей по Канаді, 1949–1959 / Я. Рудницький. – Вінніпег : Клуб приятелів української книжки, 1959. – 1 с.
3. Ажнюк Б. Мовна єдність нації : діаспора й Україна / Б. Ажнюк. – К. : Рідна мова, 1999. – 451 с.
4. Кафарський В. Етнологія : [підручник] / В. Кафарський, Б. Савчук. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.
5. Зелеська Л. Аспект збереження українськості / Л. Зелеська // Пластковий шлях. – Торонто, 1979. – № 3. – 47 с.
6. Дробіжева Л. Национальное самосознание : база формирования и социально-культурные стимулы развития / Л. Дробіжева // Советская этнография. – 1985. – № 5. – С. 3–16.
7. Саварин П. Двомовні садочки та українсько-англійські школи в Едмонтон / П. Саварин // Західноукраїнський збірник. – Ч. 2. – Едмонтон, 1975. – С. 280–286.
8. Голубничий В. Суть української культури й українська культура в діаспорі : доповідь на підготовчій сесії для справ культури в Торонто 30-го березня 1964 року / В. Голубничий. – Торонто : Об'єднання укр. педагогів Канади, 1965. – 51 с.
9. Горохович А. Батьки і діти / А. Горохович. – Вінніпег : Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада, 1990. – 176 с.
10. Inglehart R. Culture Shift in Advanced Industrial Society / R. Inglehart. – New Jersey : Princeton University Press, 1990. – 482 p.
11. Diebold A. The Consequences of Early Bilingualism in Cognitive Development and Personality Formation / A. Diebold // The Study of Personality. An Interdisciplinary Appraisal. – New York, 1966. – P. 218–245.
12. Кривошеєва О. Питання культури української мови у виданнях української діаспори США і Канади / О. Кривошеєва // Збірник харківського історико-філологічного товариства. – Харків, 1995. – Т. 4. – С. 169–172.
13. Школьник В. Украинская диаспора : проблемы и перспективы / В. Школьник // Философская и социологическая мысль. – 1991. – № 10. – С. 37–44.
14. Абулова Е. Иностранные языки в современном мире [Электронный ресурс] / Е. А. Абулова, Г. Г. Лобжанидзе // Сим. № 16. Коммуникациология и риторика в поликультурном контексте. – 2004. – Режим доступа : <http://pn.pglu.ru/>.
15. Вівчарик М. Українці в світі : східна і західна діаспора / М. Вівчарик // Український історичний журнал. – 1993. – № 11, 12. – С. 57–67.
16. Кодухов В. И. Общее языкознание / В. И. Кодухов. – [изд.2-е, испр. и доп.]. – М. : УРСС, 2008. – 304 с.
17. Мечковская Н. Социальная лингвистика / Н. Б. Мечковская. – [2-е изд., испр.]. – М. : Аспект-Пресс, 2000. – 208 с.
18. Fishman J. Language Maintenance and Language Shift as a Field of Inquiry / J. Fishman // Language Loyalty in the United States. – New York : Bergman Publishers, 1998. – 449 p.

Матеріал надійшов до редакції 19.04. 2011 р.

Михайленко Т. В. Билингвизм как фактор социолингвистической адаптации украинских иммигрантов в Канаде.

Статья посвящена проблеме билингвизма в поликультурном обществе и его влияния на социолингвистическую адаптацию украинских иммигрантов в Канаде. Исследование освещает языковую и культурную ассимиляцию украинских иммигрантов в Канаде и сосуществование английского и украинского языков в диаспорных провинциях Канады. Выявлено, что идея билингвистичности каждого гражданина Канады гарантирует его развитие как высококультурной личности.

Mykhailenko T. V. Bilingualism as the Key Factor of the Ukrainian Immigrants' Sociolinguistic Adaptation in Canada.

The article is devoted to the problem of bilingualism in the polycultural society and its influence on the Ukrainian immigrants' sociolinguistic adaptation in Canada. The research highlights the lingual and cultural assimilation of the Ukrainian immigrants in Canada and the co-existence of the English and the Ukrainian languages in the Canadian provinces where the Ukrainian diaspora is settled. It has been discovered that the idea of the bilingualism of the each Canadian citizen guarantees his / her development as a highly cultural personality.